

Hva er kirken?

En ekklesiologi

Delrapport, september 2000

DEN NORSKE KIRKE
Kirke/stat-utvalget

© Kirkerådet september 2000

Produsert av Kirkens informasjonstjeneste
Sats og grafisk utforming: Askheim+Eriksen
Trykk:Lobo Grafisk, Oslo
Oppl.: 300, 09/00

Bestilles fra:
Kirkerådets materiellekspedisjon
Boks 5913 Majorstua
0308 Oslo

Telefon 22 93 27 50
Faks 22 93 28 28
E-post: materiell@kirken.no

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Et kapittel om kirken	5
Kirkens vesen og kjennetegn	7
Evangeliet, kirken og kirkeordningen	9
Menigheten og menighetene	11
Kirken i verden	13
Sammenfatning	14
Vedlegg:	
Mandatet for Kirkerådets stat/kirke-utvalg	16
Medlemmene i Kirkerådets stat/kirke-utvalg	16

Hva er kirken - en ekklesiologi

Forord

I 1998 nedsette Kyrkjerådet eit utval til å utgreie forholdet mellom kyrkje og stat og kyrkjjas organisering og oppdrag. Arbeidet med kyrkjeforståinga har stått sentralt i kyrkje/stat-utvalet sitt arbeid frå starten av og det har vore lagt vekt på at alle utvalsmedlemmene skulle delta i samtalen om kva kyrkja er. Våren 2000 oppretta utvalet ei arbeidsgruppe til å utarbeide ein eigen delrapport om ekklesiologi. Følgjande medlemmer har teke del i denne arbeidsgruppa:

Olav Skjevesland

Trond Bakkevig

Harald Hegstad

Trond Skard Dokka

Sekretariatet har vore representert ved Margunn Sandal

Den delrapporten som her blir levert, byggjer på utvalsmedlemmene sine egne innspel. Den har vore drøfta i utvalet, er ferdigstilt av arbeidsgruppa, og den har til sist vore sendt ut på høyring til heile utvalet. Delrapporten om ekklesiologi er dermed resultatet av eit lengre arbeide i utvalet om kyrkjeforståinga. Det punktet i mandatet som teksten om ekklesiologi hovudsakleg er knytt opp til lyder som følgjer:

Utvalget skal utvikle en teologisk refleksjon om kirken som ivaretar Kirkemøtets beskrivelse av Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende, åpen folkekirke.

Kyrkje/stat-utvalet har frå starten av lagt vekt på å ha ein open arbeidsprosess. Med denne rapporten ynskjer utvalet å gje innsyn i sitt arbeid på det noverande stadiet. Dette er ikkje det endelege utkast til eit kapittel om ekklesiologi, men det uttrykkjer kva utvalet har kunna samle seg om så langt. Slik sett er dette eit mellombels konsensusdokument.

Samstundes har fleire i utvalet gjeve uttrykk for at dei ville hatt andre aksentueringar dersom dei skulle ha formulert ein ekklesiologi på eiga hand. Det har allereie kome inn notat med alternative- og utfyllande perspektiv, og det vil truleg kome fleire. Kyrkjemøtet er invitert til ein samtale om korleis vi forstår kyrkja med utgangspunkt i denne rapporten. Utvalet vonar dokumentet kan inspirere til samtale også i andre fora, gjerne saman med dei notata som eventuelt kjem inn undervegs.

Arbeidet med kyrkjeforståinga inngår i eit dynamisk samspel med det som blir utgreidd på dei andre felta som høyrer inn under utvalet sitt mandat. Den endelege innstillinga vil ligge føre i 2002.

Oslo, 13. september 2000

Et kapittel om kirken

- Klokken er elleve i en drabantby ved Trondheim. Til kirken kommer folk gående, kjørende og syklende. En del barn, en del foreldre, ikke så mange unge, men en del eldre. Gudstjenesten begynner med dåp. Foreldre, faddere og familie har dresset seg opp og tatt plass langt fremme i kirken. Glade foreldre, en bestemor som stolt bærer barnet frem til døpefonten. Det fotograferes mens barnets navn fremsies og det svares ja på spørsmålet om dåpen ønskes og om barnet skal oppdras i "den kristne forsakelse og tro." Gudstjenesten fortsetter og barn går ut til søndagsskole under salmen før prekenen. Prekenen, hvor presten forsøker å yte sitt ypperste, forbønn og nattverd følger. Ofte kommer søndagsskolebarna inn igjen for å delta i nattverden. Noen i dåpsfølget kommer til nattverd. Andre blir sittende i finstasen. Gudstjenesten avsluttes og kirkekaffen begynner. Presten deltar i flere fotosesjoner oppe ved døpefonten.
- I et forsamlingslokale i London har barn og voksne kledd seg opp i pene søndagsklær og kommer kjørende fra mange deler av byen. Verter ved døren loser folk på plass. Sangen er feiende og rytmisk, alle ønskes velkommen av predikanten som er omkranset av et kor og et lite band. Barna får oppmerksomhet og tas deretter ut til sine egne aktiviteter. De voksne er igjen og får høre taler, synge, delta i bønn, frie og formulerte, og får nattverden delt ut i benkeradene.
- Et sted utenfor Moskva samles unge og gamle i en kirke hvor det ikke er benker, hvor en vegg med ikoner skiller mellom alteret og menighetens rom. Prester i farverige gevanter kommer og går gjennom en dør i vegg. De messer, menigheten svarer og koret synger. Messen varer i flere timer og

menigheten tar seg av og til en tur ut for å atsprede barna, snakke med naboen eller ta seg en røyk. Inne prekes det kort, det bes, det synges og nattverden deles ut. Alt mens menigheten vet når de skal bøye nakken, korse seg med tre fingre samlet og gjøre sin del av liturgien. Gud er nærværende, mysteriet anes gjennom den kompliserte og vakre liturgien.

- I en landsby i El Salvador samler befolkningen seg på torvet. Det er kvinner og menn, ungdom og barn. Folk som daglig får sine liv revet opp av fattigdom, undertrykkelse og krig. Noen prester bygger et provisorisk alter foran ruinene av den kirken som er ødelagt og okkupert av regjeringssoldater. Nattverdelementene hentes inne i kirkeruinene. Biskop Oscar Romero tar ordet og roper ut over torvet: "Dere er Kristi legeme!" Slik ser den ut, den menighet som Paulus i Første korinterbrev 12. kapittel, kaller for Kristi legeme. Den bærer sårene og sporene etter mishandling og lidelse.
- I et av de ny sognene i en vestlandskommune er det gudstjenestesøndag. Det er tre uker siden sist. De tre prestene kan ikke dekke alle de ni kirkene hver søndag. I dag er både presten og de deltidsansatte i organist-, klokke- og kirketjenerstillingene på plass. Nesten alle de 550 innbyggerne i sognet er kirkemedlemmer, og en betydelig del av dem har tatt veien til kirken. Mange er trofaste kirkegjengere, men det er vanskelig å få folk til å sitte i menighetsrådet. På den annen side viser kunngjøringene etter prekenen at en god del av menigheten er engasjert i arbeid på bedehuset, i misjonsarbeid, i barnearbeid og i sangkor. Med så få gudstjenester og et kirkerom som ikke gir muligheter til så mange slags aktiviteter, blir kirkehuset et viktig, men langt fra det eneste møtested i menigheten.

Fem forskjellige steder. Fem forskjellige måter å samles på. Alle handler likevel om det samme. Mennesker samles i Den treenige Guds navn. De samles for å innlemme nye i kirken. De samles til bønn, for å lytte til Guds ord, og for å bryte brødet og dele vinen, Kristi legeme og blod. Alle går de ut i verden under velsignelsens ord: "Herren velsigne deg og bevare deg. Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig. Herre løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred." Fem forskjellige bilder av den samme kirke, den kristne kirke, Kristi kirke.

Enhver kristens liv begynner der alt liv begynner. Vi er skapt, født og villet av Gud. Vi døpes inn i kirken til et liv med Kristus. Kirken er der hvor mennesker samles i Den treenige Guds navn, der det døpes, bes, leses fra Guds ord og hvor brødet og vinen, Kristi legeme og blod, deles. Gjennom den enkelte, lokale menighet er alle kristne del av et fellesskap som finnes nesten i hver eneste by og bygd over hele kloden.

Kirken

Vår kirke har ved forskjellige anledninger uttrykt sine ønsker og visjoner om hva kirken skal være når den sier at Den norske kirke skal være en **be kjennende, misjonerende, tjenende og åpen** folkekirke. Noen vil ønske å legge vekt på det ene, mens andre betoner andre av disse karakteristikkene. I det følgende fortelles noe om hvordan kirken er nå, mens noe er drømmer om hvordan kirken kunne være. Til sammen kan den ulike vektlegging gi et farverikt bilde av hva kirken kan være.

- En **be kjennende** kirke vet at all kristen be kjennelse begynner i takk til Gud for at Gud har skapt oss og alt rundt oss, at Jesus er kommet til verden som vår følgesvenn og frelser, og at vi kan få

leve med vissheten om at dødens makt er brutt og holde fast i håpet om at Gud skaper en ny virkelighet. Takken til Gud er samtidig et vitnesbyrd overfor alle andre om hvem vi tror på, hva Gud har gjort for oss og hvordan Gud er nærværende i verden. Den forteller om sentrum i vår tro, samtidig som den er en avgrensning i forhold til det som ikke er kristen gudstro.

- En **misjonerende** kirke nøler ikke med å fortelle det gode budskap til alle mennesker, både til dem som lever nær ved og til dem som ennå ikke har hørt det. Kirken forkynner evangeliet samtidig som den kalles til å lytte. Den må formidle budskapet på en slik måte at alle kan forstå at det er godt nytt for dem selv og deres liv. Målet er at mennesker skal kunne få del i frelsen og innlemmes i kirken.
- En **tjenende** kirke gjør de gode gjerninger den har lært i Jesu fotefar. Den skal innrette sitt liv og sin bruk av penger og menneskelige ressurser på tjeneste. Barmhjertighet og rettferdighet er rettesnoren for dens liv. Den skal aktivt søke å forstå verden fra de svake, utrygge og sultnes perspektiv.
- En **åpen** kirke er der for alle som søker den treenige Gud. Krusifikset og budskapet om Jesus død og oppstandelse er det tydelige sentrum. Hit skal mennesker kunne søke i alle slags livssituasjoner og i all slags forfatning, med alle slags tydelige og utydelige spørsmål og livsproblemer. Alle skal kunne kjenne seg som del av et omsorgsfullt fellesskap.

Alle bærer vi med oss bilder av hvordan kirken er og hvordan vi håper at den kunne være. Skjønnlitteratur, malerier, tegninger, salmer, viser og annen kunst har formidlet bilder og opplevelser av kirke og kristne forsamlinger. Hver enkelt kan tegne, male, drømme eller skrive videre på hva det betyr å være en be kjennende,

misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Det følgende er momenter til et kirkesyn.

Kirkens vesen og kjennetegn

Jesus samlet tolv disipler rundt seg. I tillegg var det en større flokk som fulgte ham. Før han forlot dem, fortalte han dem at i hans eget navn skulle omvendelse og tilgivelse forkynnes for alle folkeslag, at de var vitner til hans død og oppstandelse og at de skulle bli utrustet til dette oppdraget "med kraft fra det høye." (Lk. 24,46-49). Når Pinsedag regnes som kirkens fødselsdag, er det på grunn av fortellingen om at disiplene ble fylt med Den Hellige Ånd og at Den Hellige Ånd deretter lot "fromme jøder fra all verdens land" høre evangeliet på sitt eget språk. Ingen måtte lære seg et nytt språk for å forstå evangeliet (Ap.gj.2). Fortsatt hørte de til sitt eget folk og sitt eget land. Samtidig tilhørte de et nytt folk, samlet av Den Hellige Ånd. Gud samlet seg ett folk fra alle verdens folk.

Kirken er én fordi Kristus er én. Samtidig forener den mennesker fra alle folkeslag. Vi tilhører på den ene side det synlige og organiserte kirkefelleskap der vi bor. Det preges av lokale skikker og lokale organisasjonsmodeller. På den annen side hører vi til kirken som en usynlig størrelse. Det er et fellesskap som i håpet og troen også bærer med seg vissheten om å tilhøre noe mer enn den organiserte kirke. Gud selv er den eneste som kjenner dette fellesskapet. Når vi i dåpen får Den Hellige Ånd, forbindes vi samtidig med kristne over hele kloden og til alle tider. Gud er ved Den Hellige Ånd nærværende i alle enkeltkirkene og enkeltmenighetene. Åndens nærvær forener mennesker med Gud og med hverandre i et rike som ikke er av denne verden.

Kirken synliggjøres som lokalmenighet, som kirkebygninger, som nasjonal og verdensvid kirke. Gjennom de nådemidler (dåp, nattverd, evangeliets forkynnelse) som kirken forvalter, får mennesker del i frelsen og innlemmes i de helliges samfunn. Kirken eksisterer som en enhet av "ytre nådemiddelforvaltning og personlig trossamfunn" (Reform av Den norske kirke, s. 17). I vår kirkes bekjennelse heter det om dette at "kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett." (CA 7) Kirken er stedet hvor Den Hellige Ånd gjennom evangeliet og sakramentene helliger mennesker og gjør dem til forsamlingen av dem som har del i det hellige. Vi mennesker erverver ikke helligheten ved moralske eller religiøse fortjenester. Den er gitt av Gud.

Den nikenske trosbekjennelse nevner fire egenskaper ved kirken: "...én, hellig, allmenn og apostolsk kirke." Disse fire egenskapene fanger opp ulike dimensjoner ved hva kirken er. Til sammen gir de et helhetsbilde:

Kirken er **én** fordi Kristus er én. I Det nye testamente finnes mange bilder på kirken:

- Kristi legeme: "Velsignelsens beger som vi velsigner, gir ikke det oss del i Kristi blod? Brødet som vi bryter, gir det ikke del i Kristi legeme? Fordi det er ett brød, er vi alle ett legeme. For vi har alle del i det ene brød." (1.Kor.10,16-17)
- Kristus som vintreet og menigheten som grenene (Johs. 15,4-5)
- Guds folk, ett folk som er samlet fra alle verdens folk for å bli "Guds eiendom". (1.Pet. 2,9-10)

Bildene forteller at kirken er én. Gjennom det enhetsbånd som dåpen er, blir det samlet et nytt fellesskap: "Ett legeme, én Ånd, likesom dere fikk ett håp da dere ble kalt, én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle." (Ef.4, 4) Kirken er et sakramentalt forankret fellesskap. Når Bibelen bruker ord som legeme, vintre eller folk, er det for å uttrykke at den som helhet, ikke er en samling enkeltindivider. I Kristus er den et nytt samfunn – en egenartet organisme. Samtidig er den et mangfold av mennesker som på typisk måte ble samlet på Pinsedag – på tvers av alle språk og etniske grenser. Kirken er en alle steder og til alle tider.

Kirken er **hellig** fordi den ved ordet og sakramentene blir utskilt for å være et eget folk. I Det nye testamente brukes det ord og bilder som forteller at de kristne er utskilt som et "Herrens tempel" (1.Kor.3,16) og er Guds utvalgte (Kol. 3,12). I vår kirkes dåpsliturgi er dette reflektert når presten etter dåpen legger hånden på den døptes hode og sier: "Den allmektige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd, gjort deg til sitt barn og tatt deg inn i sin troende menighet." Vi blir tatt inn i dette fellesskap fordi Kristus i dåpens vann forener oss med seg, og gir oss del i sin død og oppstandelse (Bønnen ved døpefonten). Ifølge nattverdliturgien helliges gjestene ved at Kristus forener oss både med seg og med hverandre "som grenene med vintreet, ..." I tråd med dette kalles alle kristne til "et hellig liv" (1.Tess.4,7) hvor vår livsførsel skal preges av den nåde vi har mottatt.

Kirken er **allmen** ved at den er et fellesskap av mennesker som lærer og tror det som er blitt og blir lært og trodd i hele kirken. Dette fellesskapet er samlet fra hele folket, fra alle folkeslag, alle etniske

grupper, kvinner og menn, barn, unge og gamle. Ved dette bekreftes vår tilhørighet til alle de sammenhenger som finnes i Guds skapte og mangfoldige verden. Evangeliet er for alle – "for hele folket." (Lk.2,10) Dette er motivet og drivkraften for arbeidet med å bringe budskapet om Jesus ut til alle jordens kanter. Den Hellige Ånd skaper et fellesskap av alle dem som tar i mot evangeliet. Det er mennesker som tenker ulikt, har sprikende interesser og velger venner på hver sin kant. Kirken er et fellesskap av dem som makter dagliglivets utfordringer og dem som opplever at livet går i i stykker. Vi er blitt ett fellesskap på tvers av alt som ellers skiller oss. I menigheten velger vi ikke hvem vi vil høre sammen med. Det er Kristus som samler oss. Dette har også vært brukt som et teologisk motiv for tanken om at menigheten skulle bestå av dømte som bor i et visst geografisk område.

Kirken er **apostolsk** ved at den har mottatt det budskap som er forankret i apostlenes ord, i Den hellige skrift. Den ene tro, i samsvar med den apostolske tradisjon, er det bånd som gjør kirken til én. Apostlene har lagt en grunnvoll som kirken bygger videre på (1.Kor. 3,10ff). Falsk lære må avvises og likeledes et liv som bryter med den apostolske undervisning (1.Tim. 6,3ff; 1.Kor 5,1-8; 1.Joh. 4,1-6). Kirken skal bringe evangeliet videre, slik apostlene først bragte det ut i verden. Gjennom kirken og kirkens historie er evangeliet formidlet slik at det også er nådd frem til oss. Det er dette budskapet som holder kirken sammen (Ef. 4,14-16). Kirken mottar evangeliet og er sendt til verden slik at den i ord og handling kan bringe videre det budskap om Guds nåde og kjærlighet som den selv er skapt ved og lever av.

Dette er fire egenskaper ved alle menigheter og alle kirker. De er på samme tid karakteristiske for den synlige kirke og for den kirke som er skjult hos Gud. De er en kritisk målestokk i forhold til hvordan vi lever som kirke og menighet.

Dåpen er inngangsporten til kirken. Vi døpes én gang. Den hvite dåpskjolen er symbolet på at vi ved dåpen ikles Guds rettferdighet. Den forutsetning som knyttes til dåpen er foreldrenes vilje til å oppdra barnet ”i den kristne forsakelse og tro”, eller den voksne dåpskandidats vilje til å døpes ”til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn”. Når vi etter dåpen skal fordype oss i hva kristen tro inneholder og innebærer, er det for at vårt fellesskap med Kristus skal næres og utdypes. Gjennom nattverden, hvor Kristus i brødet og vinen blir ett med vårt eget legeme og blod, mottar vi næring for livsreisen. Alene og sammen med andre troende søker vi Gud i tilbedelse og bønn. Det vi mottar i dåpen skal også prege våre liv både i og utenfor kirkerommet. Paulus skriver om sammenhengen mellom dåpen og livet: ”Men still dere til tjeneste for Gud, så dere bruker lemmene for ham, som våpen for det som er rett.” (Rom 6, 13) Helligåndens virkemidler for å skape og nære Gudsfolket er dåpen, nattverden og forkynnelsen av Guds ord. Foreldre og faddere som følger et barn – eller en voksen – til dåp tar på seg forpliktelser for å hjelpe dåpskandidaten ”til å bruke Guds ord og Herrens nattverd, for at han/hun kan bli hos Kristus når hun/han vokser opp...” Foreldrene og fadderne bærer sammen med menigheten ansvaret for at alle dømte også får den nødvendige opplæring. De skal få hjelp til å bli i det kristne fellesskap og leve et liv i overensstemmelse med den kristne tro.

Evangeliet, kirken og kirkeordningen

I Det nye testamente finnes mange bilder av hva en kristen menighet er. I de fleste tilfeller er det bilder som holder sammen beskrivelsen av en synlig menighet og den menighet som er skjult hos Gud. Selv om vi lever under andre forhold enn urkirken, kan likevel disse bildene hjelpe oss til å forstå og fortelle hva en menighet skal være. Ikke minst kan disse bildene gi hjelp til kirkelig selvprøvelse. Når Paulus kaller kirken for Kristi legeme, er det et bilde som forteller om enheten mellom den oppstandne Jesus og dem som er døpt i den treenige Guds navn og det nye liv som følger av dette (Rom. 6, 4). Som kristne er vi lemmer på Kristi legeme.

Innledningsvis ble det tegnet fem ulike bilder av hvordan kirken lever som lokal menighet. Felles er det imidlertid at alle samles til gudstjeneste. Det er nerven i menighetens og kirkens liv. Rundt denne og på andre dager og andre steder organiseres opplæring av barn og videreopplæring av voksne. Diakonien er menighetens barmhjertighetstjeneste i nærmiljøet. Gjennom store diakonale institusjoner og internasjonalt arbeid for rettferdighet og for å lindre nød, kommer det samme anliggendet til uttrykk. Misjonsgrupper, forbønn og ofringer er konkrete uttrykk for ønsket om at mennesker både fjernt og nær skal få høre og ta i mot det gode budskap. Møter i menighetens regi og i mindre grupper bygger fellesskapet innad og de er anledninger til å trekke nye inn i arbeidet. Kor og kunstnerisk virksomhet samler mennesker i kirken og formidler evangeliet på andre måter og i andre farver enn det som er mulig ved i den daglige forkynnelsen. Samtidig er dette et vitnesbyrd om at Gud ”skapte alt vakker” (Forkynneren 3, 12). I dette samarbeider menighet og kirkens øvrige organer med de

kristelige organisasjoner. Slik bygges det kristne fellesskapet opp. Samtidig legger slikt arbeid et grunnlag for at mange finner veien videre inn i det gudstjenestefeirende fellesskap.

Kirken er et av de få steder i vårt samfunn hvor generasjoner møtes, mennesker av ulike politiske oppfatninger kneler ved samme nattverdbord, samfunnets vellykkede og de som ikke har fått til livet sitt. Alle er utlevert til hverandre. Om Kristus heter det i Det gamle testamente: "...våre sykdommer tok han på seg, og våre smerter bar han, vi trodde han var blitt rammet, slått av Gud og plaget. Men han ble såret for våre overtreddelser og knust for våre misgjerninger." (Es.53,4-5a) Kirken som Kristi legeme, består av mennesker som bærer med seg glede og sorg, smerter, misgjerninger, sykdom og jubel. Menigheten utfordres til å være det jordiske tegn på at Kristus døde for alle mennesker, og alle menneskers misgjerninger og overtreddelser. Samtidig er den som fellesskap, også tegn på det budskap om håp og oppreisning som Jesu oppstandelse innebærer.

Kirken vokser imidlertid ikke frem av seg selv. Den er vokst frem fordi noen har forkynt evangeliet, forkynt på en slik måte at det ble tatt i mot i tro og dåp. Det var slik det begynte. Som kirke er vi resultatet av Jesu avsluttende ord i Matteusevangeliet: "Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere." (Mt.28,19) Oppdraget er gitt til alle kristne. Alle kristne har del i det almene prestedømme. Den som selv kjenner hvordan evangeliet gir frelse, frihet og håp, vil også ønske å fortelle andre om det. Slik er evangeliet blitt forkynt i hjem, på arbeidsplasser og på møtesteder over hele kloden. I ord og gjerning,

i forkynnelse og diakoni har kristne til alle tider forsøkt å gjøre Kristus nærværende.

For å sikre kontinuitet og unngå tilfeldigheter i dette oppdraget, er det i kirken innstiftet en spesiell tjeneste. Derfor heter det i vår kirkes bekjennelse: "For at vi skal komme til denne tro, er det innstiftet en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene." (CA 5) Derfor er noen utvalgt og spesielt kalt til å bringe oss evangeliet. Kirken skal kalle og sende mennesker som kan ivareta dette oppdraget. Det er imidlertid behov for mange slags tjenester for at kirken skal fungere: "Gud satte i kirken først noen til apostler, for det andre profeter, for det tredje lærere, deretter mektige gjerninger, nådegaver til å helbrede, hjelpetjenester, styingsoppgaver, ulike slag av tungetale." (1.Kor.12,28) Oppdraget med ord og sakrament utfolder seg sammen med de andre tjenester "i form av diakoni, evangelisasjon, opplæring (katekese) og styre- og lederansvar." (Stat og kirke (Støylenkommisjonen), s. 107). Hvordan disse tjenestene skal ordnes og organiseres, avhenger av hvilke utfordringer kirke og menigheter står overfor. Diakonale og kateketiske tjenester har, i ulike uttrykksformer, alltid vært tilstede i menighetenes liv. Andre tjenester som kantor, klokker, kirketjener, ungdomsarbeider og ulike slag forvaltningstjenester har enten vært til stede eller vokst frem når nye behov melder seg.

Kirker er organisert på mange ulike måter. Felles for alle, er at dåpen er nødvendig for medlemskap. Rettigheter og plikter er i vår kirke knyttet til dåpen. Alle dømte som holder fast ved sitt kirkemedlemskap, har medansvar for hvordan kirken styres. De som er kalt inn i det kirkelige embete, er kalt til en spesiell tjeneste. Kirker verden over balanserer forholdet mellom legfolks og

embetets styringsansvar og styringsoppdrag på ulike vis. Noen gir embetet et hovedansvar, mens andre legger vekt på legfolkets myndighet. I Den norske kirke er det forsøkt å finne frem til et samspill som både ivaretar embetets spesielle apostoliske oppdrag og det ansvar alle kristne har for hvordan kirken skal styres. Det kirkelige demokrati er styringsorganer som hvor ulike kirkelige perspektiver kan møtes. Det kirkelige demokrati kan ikke brukes til å oppløse det kirkelige trosgrunnlag som er rammen for dette demokratiet.

Rådenes funksjoner er sammensatte. I Den norske kirke er menighetsrådets oppgave å "ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det åndelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet." (§9 i "Lov av 7.juni 1996 nr.31, om Den norske kirke") Dette er oppgaver som må forstås som en aktuell utforming av det CA 5 handler om. Det er kirkelige primæroppgaver. Menighetsråd og andre valgte råd i Den norske kirke har imidlertid etter hvert fått seg en rekke oppgaver som til dels forandrer rådenes funksjon. De har fått seg tillagt forvaltningsoppgaver i forhold til kirkelig økonomi, eiendom og personale. Skal kirkens valgte organer fungere på egne premisser, må de også tilrettelegge sitt arbeid slik at det er de kirkelige primæroppgaver som kommer i fokus. Det andre er å forstå som sekundærfunksjoner som skal støtte primæroppgavene.

Kirken må leve under kontinuerlig selvprøvelse. Økumenisk samtale og dialog med annerledes troende er et spill for oss selv. I møte med kritikk må den alltid undersøke innholdet i denne. Kirken må

spørre seg selv om den lever og forkynner i samsvar med det budskap den er satt til å formidle. Bare slik kan den være troverdig når den forkynner budskapet om frihet, oppreisning og nytt liv. Kirken skal bære frem budskapet om at vi alle, også den selv, er under Guds dom.

Menigheten og menighetene

Kirken eksisterer som et lokalt fellesskap samlet om ord og sakrament. Gjennom det Paulus kaller "Åndens enhet" (Ef.4,3) er menighetene forbundet med hverandre. Denne Åndens enhet har til alle tider funnet organisatoriske uttrykk. Da apostlene samlet seg til møte i Jerusalem (Ap.gj.15) og vedtok å sende en hilsen til det de kalte "brødrene av hedensk ætt", var det også en markering av at det er organisatoriske og læremessige bånd mellom menighetene.

Det finnes store variasjoner i hvordan fellesskapet mellom menigheter av samme tro skal uttrykkes. Før reformasjonen var vår kirke del av den katolske kirke og var derved del av en internasjonal kirkeorganisasjon. Den teologiske begrunnelse for en slik organisering er knyttet til tanken om Gudsfolkets universelle karakter. Etter reformasjonen ble vi av praktiske, politiske og historiske grunner en dansk-norsk kirke. Dette kunne gis en teologisk begrunnelse ved å henvise til at Ånden taler til mennesker på deres eget språk.

Det norske storsamfunnet har imidlertid forsøkt å skjule at Norge alltid har vært et flerkulturelt samfunn. Opprettelsen av Samisk kirkeråd er blant annet et uttrykk for at man erkjent behovet for å styrke og utvikle mangfoldet innenfor Den norske kirke. I dagens Norge beveger vi oss i retning av et enda mer flerkulturelt samfunn.

I fremtiden vil norske kirker, også Den norske kirke, bestå av mennesker som i enda større grad enn nå, har ulik kulturell og språklig bakgrunn. Kirkens mangfold og universalitet vil da bli synlig i en nasjonalt organisert kirke.

Vi kaller vår kirke en "folkekirke". Det er et ord som brukes til å betegne mange ulike forhold og mange ulike kirker.

- Det brukes om en kirke som deler sin historie med et folks historie. En slik kirke er organisert etter nasjonale grenser og fungerer ofte som sted for markering av viktige nasjonale begivenheter.
- Det brukes om en kirke som praktisk talt omfatter hele folket, hvor alle lag og alle grupper er medlemmer.
- Det brukes om en kirke som forstår seg sendt med evangeliet til hele folket. I denne betydning, knytter betegnelsen an til Misjonsbefalingen hvor Jesus oppfordrer sine disipler til å gjøre "alle folkeslag til disipler..." (Mt.28,19)
- Det brukes om en kirke hvor ikke alle dømte søker gudstjenestefellesskapet og nattverdordet. I denne forstand er de fleste kirker folkekirker.
- Det brukes om en kirke som har en selvforståelse som går ut på at den står på de fattiges og undertryktes side.

Når ordet "folkekirke" blir brukt er det ofte ikke klart hvilken betydning som menes. Ofte kan man ane at flere betydninger er inne i bildet. Om Den norske kirke brukes betegnelsen "folkekirke" i alle de betydninger som er skissert ovenfor. Det er imidlertid folkekirkens bekjennelse og rette forvaltning av nådemidlene som avgjør at den er kirke i ordets egentlige betydning.

Når vi er døpt, er vi ikke bare døpt inn i vår egen lokale menighet. Vi er døpt inn i Den norske kirke. Gjennom den hører vi til i et fellesskap av alle dømte i vårt land og i hele verden. I vår kirke er den synodale og andre felles strukturer synlige uttrykk for hvordan menighetene hører sammen som kirke. Ved felles beslutninger uttrykker kirken hvordan gudstjenestefeiringen skal foregå og hvordan den skal ivareta sitt oppdrag i forhold til samfunnet og til andre kirker. Det er avgjørende betydning at menighetene står sammen om å kalle og utsende personer til tjenesten med "å lære evangeliet og meddele sakramentene" (CA 5), og til andre kirkelige tjenester. Når en person vigsles til prest, kateket, diakon eller kantor, vigsles hun eller han i prinsippet til tjeneste i og for hele kirken. Biskopens samtale med en som skal vigsles, skjer på vegne av hele kirken. Når kirken velger biskoper som skal ha tilsyn med menighetene og forvaltningen av nådemidlene, er det uttrykk for at menighetene vil sikre enhetsbåndet seg i mellom.

Kirkesplittelser både i Norge og i andre land har ført til at det finnes mange kirkesamfunn. I vissheten om at alle kristne tilhører den ene Gud, må Den norske kirke anerkjenne andre kirker som kirker. Den ene dåp forbinder kristne på tvers av alt som ellers kunne skille oss. Derfor er det også en plikt for kirken å arbeide for at alle kirker skal ha de samme rettigheter og arbeidsmuligheter i vårt land.

Fellesskapet mellom kristne kirker uttrykkes på ulike måter. Med noen er det et fullt alter- og prekestolfellesskap, slik vår kirke for eksempel har det gjennom Det lutherske verdensforbund, mellom de lutherske og anglikanske kirker som er forbundet gjennom den såkalte Porvoo-avtalen. På norsk mark er det kommet til et slik

fellesskap med metodistkirken gjennom den avtale som har fått overskriften "Nådens fellesskap". Med andre har vi fellesskap gjennom Kirkenes Verdensråd og tilsvarende organisasjoner, mens det med noen dreier seg om organiserte og kontinuerlige samtaler. Til grunn for dette arbeidet ligger den overbevisning som i vår kirke uttrykkes i Den augsburgske bekjennelse art. 7: "Og til sann enhet i kirken er det nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene." Den nødvendige læremessige enhet uttrykkes i vår lutherske kirke gjennom de oldkirkelige bekjennelser, Luthers lille katekisme og Den augsburgske bekjennelse. Arbeidet for kristen enhet er derfor også et kontinuerlig oppdrag til å trenge dypere inn i kirkens læregrunnlag og finne frem til det som kan fremme sann kristen enhet. Denne enhet uttrykkes under enhver omstendighet ved at kirkene anerkjenner hverandres dåp. Det kan skje ved at de etablerer alter og prekestolfellesskap. Det kan også skje ved at nattverdbordet åpnes for alle døpte. Det bør også skje ved at kirkene finner sammen i ansvaret for misjon og tjeneste for verden.

Det er en sentral oppgave for enhver menighet og enhver kirke å finne frem til lokale samarbeidsformer med alle kristne menigheter på stedet. Samtidig har kirkene, nasjonalt og internasjonalt, alltid til oppgave å arbeide for enhet mellom alle kristne kirker. Dette ansvaret for kirkens enhet har også en praktisk side ved at det bygges kontakt mellom menigheter og ved at menighetene og kirkene samarbeider der det er mulig, for eksempel i misjon, i nasjonal og internasjonal diakoni og i undervisning. I tillegg er det nødvendig å ta ansvar for å hjelpe hverandre med personell, penger og på annen måte.

Kirken i verden

Den kristne trosbekjennelse er den samme i alle kirkesamfunn. Den bekrefter kirkens enhet på tvers av alt som ellers skiller mennesker. Samtidig forblir hver enkelt av oss del av et folk, et språk, en kultur og et geografisk område også etter at vi er blitt innlemmet i kirken. Vi er del av Guds skapelse før vi blir del av kirken. Kirken er ikke bare en åndelig virkelighet. Som synlig og konkret virkelighet er den også et stykke verden. Kirken og menighetene formes også av det vi er gjennom Guds skapelse. Av denne grunn er det helt i samsvar med kirkens eget vesen at det er kirker med for eksempel et norsk, amerikansk, tysk eller sør-afrikansk preg. Kirken er del av det folk og den virkelighet den lever i. Den preges og den skal preges både i uttrykksformer og i organisasjon av det samfunn og den kultur den er en del av. Teologiske og konfesjonelle ulikheter preges også av kulturelle og sosiale forskjeller. Kirken har et lokalt mangfold. Enheten uttrykker seg ikke ved at dette mangfoldet oppheves, men ved at det i dette mangfoldet finnes en felles bekjennelse til den treenige Gud.

Kirken er sendt med et budskap som ikke er av denne verden:

Det intet øye så,
Og intet øre hørte,
Det som ikke kom opp
I noe menneskes tanke,
Alt det Gud har gjort ferdig
For dem som elsker ham,..." (1.Kor.2,9)

Det er et budskap som både bekrefter mennesket som skapt og villet av Gud (Kol.1, 16-17), samtidig som det utfordrer oss ved å si at mennesket ikke kan frelse seg selv. Mennesket kan ikke opprette

Gudsriket på jorden. Det er ved nåde alene vi kan bli frelst. Den bærer frem budskapet om en "ny himmel og en ny jord..." (Joh.Åp.21, 1) som forteller om det Gud vilje for hele sin skapelse.

For kirkens rolle i samfunnet innebærer dette at den på den ene side kan bekrefte gode, samfunnsmessige ordninger. På den andre side må den alltid vokte sin frihet slik at den ikke mister muligheten til kritikk. I mange samfunn, også det norske, har kirken fått rollen som en offentlig religion. Det innebærer at den formidler tradisjoner og verdier som samler store deler folket. Som tradisjonsbærer, gir kirken et viktig bidrag til vår nasjonale selvforståelse. Den kan være "seremonimester" ved store begivenheter i enkeltpersoners og folkets liv. Dette er en tjeneste kirken kan yte, når den samtidig er seg bevisst at den kritiske distanse er en teologisk og kirkelig nødvendighet. Kirken kan aldri unnlate å kjempe for rettferdighet, frihet, solidaritet og alle menneskers rett til et liv i verdighet.

Forholdet mellom kirke og stat må forstås i en slik sammenheng. Kirken kan aldri forstå seg selv som en del av et statlig eller annet offentlig apparat. Ved dåpen føres alle kristne inn i en egen sammenheng. Det er noe annet enn å være borger i et land. Om kirke og stat finner sammen i et kirkestyre, må det skje på helt klare premisser. I vår kirkes historie kunne det skje fordi Kongen og Kongen i kirkelig statsråd har vært å forstå som et kirkestyre som skal fungere på kirkelige premisser, dvs. på basis av Den norske kirkes læregrunnlag og selvforståelse. Teologisk er det å forstå slik at staten på kirkens vegne overtar forvaltningsoppgaver for kirken. Den kan ivareta støttefunksjoner som bygger opp om kirkens

primæroppgaver. Både stat og samfunn kan imidlertid utvikle seg slik at det ikke lenger er naturlig eller riktig at kirkestyret er organisert på denne måten. Om kirkelig statsråd ikke lenger fungerer på klare kirkelige premisser eller samfunnet utvikler i en slik flerkulturell retning at det ikke lenger er naturlig at staten er knyttet til et livssyn, er det naturlig å avvikle det statlige ansvar i forhold til kirken.

Sammenfatning

Kirken er en organisasjon som kan beskrives på linje med alle andre organisasjoner. Men til forskjell fra disse, er kirken også gjenstand for tro. Den er ikke skapt fordi mennesker gikk sammen om et formål og for det formål ville opprette en organisasjon som de kalte kirken. Vi bekjenner troen på kirken som en gjerning av Den Hellige Ånd.

Den Hellige Ånds gjerning i verden begynte før kirken ble til. Guds ånd pustet liv i mennesket (1.Mos.2,7). Helligånden vedlikeholder skapelsen og fornyer jordens ansikt (Sal.104,30). På Pinsedag skaper Den Hellige Ånd kirken (Ap.gj.2). Den samme Ånd bygger kirken til en Guds bolig blant oss mennesker (Ef.2,22). Den bevarer kirken i Åndens enhet som ett legeme (Ef.4,4; 1.Kor.12,13). Det er den samme Guds Ånd som skaper og fornyer både verden og kirken.

Den norske kirke ønsker å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Da bekjenner kirken at Gud ved sin Ånd gjør sin skapende gjerning både med verden og med kirken. Kirken forteller om det Gud har gjort ved at Guds egen sønn ble født for å være nær menneskene. Han bragte helbredelse, frelse og nytt liv. Ved sin død på korset tok han alt som ødelegger livet med

seg inn i døden. Ved sin oppstandelse viser han at det ikke er døden, men Gud som gir liv. Det er dette som har det siste ord nå og i all evighet. Kirken skal fortelle dette i ord og handling. Den skal tjene mennesker i alle slags livssituasjoner, både i vårt eget og i andre land. I alt dette må kirken å være en åpen kirke. Den skal være et sted hvor alle, uansett livssituasjon, kan finne seg til rette i et omsorgsfullt fellesskap. Krusifiket er plantet midt i kirken som et vitnesbyrd om hva som samler den og gjør den til et fellesskap som er helt annerledes enn alle andre. Bare slik kan den være en sann folkekirke. Bare slik kan den være en kirke hvor Den Hellige Ånd får gjøre sin gjerning

Kirkerådet fastsatte i mai 1997 følgende mandat for Kirke/stat-utvalget:

- Utvalget skal gi en samlet vurdering av de reformer som er gjennomført for Den norske kirke med utgangspunkt i de senere års revisjon av kirkelovgivningen og klargjøre de konsekvenser disse reformer har på det konstitusjonelle plan, i forhold til de politiske og demokratiske mekanismer i vårt statssystem.
- Utvalget skal utvikle en teologisk refleksjon om kirken som ivaretar Kirkemøtets beskrivelse av Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende, åpen folkekirke.
- Utvalget skal vurdere forholdet mellom Trossamfunnsloven og Kirkeloven og klarlegge hvilke sider av Den norske kirkes stilling og virksomhet som følger av kirkens karakter av trossamfunn og hvilke som hviler på særlov for Den norske kirke som offentlig-rettslig institusjon.
- Utvalget skal vurdere de økonomiske rammeordninger på statlig og kommunalt plan som gjelder for Den norske kirke og religionssamfunnene og utrede mulige alternative finansieringsordninger for kirken og livssynskorporasjonene.
- Utvalget skal utrede spørsmålet om en lovfestet dåpsopplæring for kirkens medlemmer i lys av den nye ordning for et felles kristendomsfag i skolen, og ut fra kirkens dåpsopplæringsplan. Tilsvarende bør spørsmålet om offentlig tilskudd til religions- og livssynssamfunnenes egen trosopplæring drøftes.
- Utvalget skal utrede forskjellige mulige modeller for ordningen av forholdet mellom stat og kirke, blant annet under hensyntagen til løsninger som er valgt i Sverige og Finland, herunder også alternative måter å ordne tilsetning og utnevning til kirkelig tjenester og embeter på. Spørsmålet om hvordan de forskjellige modeller kan tenkes å innvirke på opprettholdelsen av en folkekirke, skal tillegges særlig vekt. I den forbindelse bør det foretas grundige religionssosilogiske

analyser av tradisjoner og holdninger som preger folkes forhold til kirken.

- Utvalget skal vurdere kirkens rolle som tradisjonsbærer og etisk premissleverandør i samfunnet, herunder dens oppgave som kritisk røst i forhold til dominerende krefter i forbrukerkulturen og urettferdige strukturer i samtiden. Spørsmålet om hvorvidt kirkestyrets utforming virker avgjørende inn på kirkens frihet, bør i denne sammenheng få særskilt oppmerksomhet.

Medlemmene i Kirkerådets kirke/stat-utvalg:

Prost dr. theol. Trond Bakkevig, Oslo (utvalgets leder),
sorenskriver John Egil Bergem, Orkdal,
professor dr. theol. Trond Skard Dokka, Oslo,
teologiprofessor og historiker Berge Furre, Oslo,
biskop Ole D. Hagesæther, Bergen,
undervisningskonsulent Astrid Hareide, Bodø,
avdelingssykepleier Sigrid Haukvik, Sauherad,
professor dr. theol. Harald Hegstad, Oslo,
assisterende fylkeslege Ingrid Hauge Lundby, Bærum,
stiftskapellan Egil Morland, Sotra,
generalsekretær Ingrid Vad Nilsen, Oslo
cand. polit. Ingvill Thorson Plesner, Oslo,
professor dr. philos. Pål Repstad, Kristiansand,
likningssjef Astri M. Rosenqvist, Bærum,
kulturkonsulent Hege Fjellheim Sarre, Karasjok,
biskop Olav Skjevesland, Kristiansand,
og pensjonist Nils Valde, Åfarnes.

Utvalgets sekretærer er prest Margunn Sandal.

